

COMUNICACIÓ

Jordi Sales (UB): *Ontologia del jardí*

... des d'ara la gleva rivalitza amb el cel,
des d'ara la terra llueix l'esclat de l'èter,
des d'ara l'olimp revesteix la terra...

Alain de Lilla, *Anticlaudianus*

El propòsit d'aquesta comunicació és mostrar com la imatge del jardí implica una connexió de distintes dimensions ontològiques en una harmonia. En un jardí les coses que el formen hi creixen; semblaria, doncs, que el jardí fos una realitat natural, és a dir, allò que correspon al sistema dels creixements, sorgiments espontanis, donacions originàries que és propi del que neix i que ens engloba. Però el que creix en un jardí es planta i es cuida, és un lloc de conreu semblant als camps de la nostra agricultura en quant demanen un treball humà constant. El Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans defineix la paraula «jardí» com el *lloc gairebé sempre clos on es conreen sobretot flors i plantes ornamentals, generalment destinat a l'esbarjo*.

A diferència dels camps dels nostres sembrats, els treballs de conreu dels jardins no impliquen el treball humà en uns objectius determinats per la necessitat de subsistència o per la utilitat del tipus que sigui, sinó que, en una dinàmica de la sobreabundància i de la festa, estem en l'ornat i l'esbarjo; segons la definició de l'Institut, radiquem en la *skholé*, l'*otium*, la possibilitat de la plenitud en una situació benèfica del que ens envolta.

El jardí implica una col·laboració entre naturalesa i cultura propera i distinta a la de la dominació tècnica de la naturalesa, viscuda aquesta en una ontologia del treball més o menys prometeica, entesa com l'esforç necessari per tal dominar o domesticar la naturalesa. Es treballa sobre el que creix i sorgeix, per tal de viure d'allò que ens dóna per a viure. La transformació que implica el jardí acaba no en el viure de... sinó en el viure a... viure (bé) a... Le Corbusier definia la casa com una màquina d'habitar; d'alguna manera en el treball utilitari i la casa, l'*oikos* de l'economia, estem des de la naturalesa en una possibilitat que hem

arrencat a la naturalesa i habitem en aquesta nostra possibilitat, accentuant el caràcter de nostra d'aquesta possibilitat.

És veritat que en el jardí passa en gran part el mateix. Els jardins són creacions humanes, dissenyades amb més o menys geometria, a la francesa segons el model de Le Nôtre, el creador de Versalles, o més a l'anglesa el jardí de paisatge teoritzat per W. Kent i altres models que els experts en jardins dominen en una tecnologia semblant a totes les altres. Però en el jardí el viure bé a... es viu imitant la bondat situacional de la clariana del bosc o de l'oasi en un voler fer perenne la bondat de radicació donada més efímerament. Els jardins dissenyats per jardiners són *mantinguts* pels treballs dels jardiners. Es pot mantenir la plenitud que implica sempre un jardí o no mantenir-la. El nostre Santiago Rusiñol va poetitzar simbòlicament en la seva pintura el tema del jardí com a plenitud i en el seu teatre simbolista la imatge del jardí abandonat. La plenitud del jardí és la nostra i la de la situació en què estem harmònicament inserits.

Si ens demanem si és «natural» que sigui potable l'aigua de les fonts de la Plana de Vic, haurem de respondre que no, que natural-natural no ho és. Si ens demanem si és bo de tenir fonts no potables sense indicar-ho, haurem de dir que això és políticament molt dolent. Si ens demanem si és bonic que es pugui beure de la font d'un jardí, direm que sí. Si ens ho pensem bé, meditar l'ontologia del jardí ens servirà per a situar els nostres esforços en aquella dimensió en què han de ser situats per a esdevenir realitats de bellesa. En les nostres latituds en el treball possible d'ordenació del territori i de protecció del medi ambient més que descobrir clarianes o oasis ens toca crear i mantenir jardins. Ho podem fer. Cal que ho fem. Serà molt bo fer-ho contents.

COL·LOQUI

Ignasi Boada: Què li suggereix aquesta idea que el Jardí és el Paradís? Representa que l'home té la seva pàtria a l'*oikos*, però es tria el jardí com a figura del lloc original de l'home. Com és això?

Jordi Sales: Perquè el jardí és el cel sobre la terra: és el que hi ha quan l'home habita la natura des de les seves virtuts. El jardí representa com estan les coses de contentes quan els homes són bons. L'Edèn és la imatge d'una plenitud situacional. La casa, en canvi, és una construcció feta pels homes com a resposta a la manca de plenitud en la situació: la casa és la torre de Babel. No en va la casa és en Kant la imatge per a la metafísica: la metafísica és una construcció babèlica. En canvi, el jardí és la plenitud quan estem bé en una cosa que no és casa nostra, que no l'hem feta nosaltres. En el jardí s'unifica en una harmonia fins i tot el Dret (el jardí és un espai tancat). El jardí, a més de no estar sotmès a la inclemència, constitueix un tros de *natura* que l'has portat a la seva plenitud: simplement, està en el goig. En el jardí no ens necessitem; simplement ens mirem: s'hi està bé.

Ignasi Roviró: Les coses estan contentes en quant l'home és bo. Agafat a l'Edèn: amb el pecat de l'home paguen totes les coses i els animals. Desapareix l'Edèn. I aleshores passa a ser un Edèn imaginari. Vull dir: el jardí com a lloc humà és creació humana, finalment. Si desapareix l'home desapareix la natura. La natura és un element imaginari al qual s'ha referit l'home.

Dídac Ramírez: Tractant-se de l'ontologia del jardí, deu tenir alguna cosa a veure que el jardí l'hi cuidi un mateix o bé que li cuidin. Penso, per exemple, en els «Cármenes» de Granada. Deu haver-hi maneres diferents de relacionar-se amb el jardí. No sé si aquesta observació tan banal pot constituir alguna aportació a l'ontologia del jardí.

Jordi Sales: Començaré pel final. La meua tesi és que l'ontologia del jardí és l'harmonia entre dimensions diferents. Un jardí és una realitat política: Versalles, per exemple, necessàriament és cuidat per algú que no és qui hi viu i s'hi passeja. Es tracta, com suggereix el Dr. Roviró, d'una creació de l'home? Sí, però no. És, més aviat, el

tracte i l'amistat amb l'altre de si: el tracte es crea; però l'altre de si no. Ho aclariré amb una anècdota. Expliquen que van portar un dissident soviètic a Nova York perquè veiés que Occident no és la glòria. Feta la visita per les misèries de la ciutat, el dissident en qüestió va comentar alguna cosa com això: «Ja sé per què m'hi heu portat, però no m'heu impressionat. Jo estava en un camp de concentració i en una llauna hi vam plantar clavells. No m'heu impressionat pas, perquè en qualsevol lloc els homes hi poden fer un jardí». La llauna amb els clavells era una jardí. Cal fer les paus amb l'entorn, amb la bellesa. L'ontologia del jardí és l'harmonia entre les diferents dimensions, història, política, art...

Antoni Bosch: Respecte al que ha dit l'Ignasi. Per a mi el text del *Gènesi* no parla de la natura. L'expulsat és solament l'home, no la natura. Allò que estava nominat s'ha quedat dins. Amb l'*homo* peccat tot. Els animals no reben cap càstig. Deixant de banda això, el relat sempre m'ha captivat perquè geogràficament aquest jardí se situa en un lloc on tot és roca i pedra...

Ignasi Rovió: La contrapartida del relat de l'expulsió és el del diluvi. Aquí es diu que cal salvar també els animals. Expulsen el més significatiu: expulsió d'allò que els fa humans, la bondat. I aleshores ve una recreació de tot. El que salven és la idea: un exemplar de cada espècie. Aquest tema cou. Quan els jesuïtes tenen missioners que han fet inventari de la natura de les Amèriques (segle XVII), la cosa no els quadra: no hi caben tants animals, a l'arca de Noè! El pobre jesuïta queda perplex. Cal una explicació. I aleshores proposen que hi ha espècies animals pures i espècies impures: les espècies que Noè va salvar més les que són fruit del creuament d'aquestes. Només així surten els números!